

INTERVIEW

ALEXANDER PECHTOLD

“Politici nemen zichzelf te serieus”

In de peilingen staat zijn partij op een groei van 700 procent. De D66leider is welbespraakt, slim, en – opvallend – hij spiegelt zich aan Pim Fortuyn.

In een opzienbarend interview laat hij zich zelfs in de kaart kijken over zijn sexuele voorkeuren. “Zo’n strenge, uitgesproken vrouw, nou, dat vind ik spannend.”

Harmen Lustig Fotografie: Peter van Breukelen

D

Wat is je kracht?

Ik loop niet weg als het mis gaat. Ik vind een *uphill fight* leuker dan een status quo. Bij mij begint het juist te kriebelen als er een zaak speelt waar anderen geen cent meer voor geven. Dan denk ik: ik zal eens even iets laten zien.

Zoals toen je in de hoek werd gezet als Kereltje Pechtold?

Ja. Op dat moment dacht ik: ik zal dit beeld eens ernstig gaan bijstellen. Ik herkende me er niet in. Ik was minister in een niet populair kabinet en mijn partij was veel met zichzelf bezig, dat is altijd slecht in de politiek. Dan kan er snel een beeld van je ontstaan. Het stomste wat je kunt doen is daar tegen te vechten, het is een kwestie van tonen dat mensen het verkeerd zien. Dat ging vrij snel. De periode dat ik als Kereltje werd gezien, is een fractie van de periode dat iedereen zegt: nou, die man, dat gaat eigenlijk best goed.

Is humor een politiek instrument.

Humor staat voor mij op plaats één. Ik heb nog geen onderhandeling meegemaakt die niet vlot te trekken is met humor en zelfspot.

Waarom zien we en horen we het dan zo weinig in Den Haag?

Je moet het in je hebben. Je kunt veel dingen aanleren in de politiek, maar als iets niet is aan te leren, is dat humor.

Dus over het algemeen zijn het humorloze personen die de politiek in gaan?

Dat is een redenering die ik niet zou willen ondersteunen. Maar sommige mensen nemen zichzelf en het beroep wel veel te serieus. Als wij elkaar in de Tweede Kamer tot diep in de nacht in het debat zwaar de maat nemen, liggen de meeste mensen allang op één oor. Vroeger zeiden ze: “Over een dag zit de vis in die ouwe krant.” Nou, dat gaat nu nóg sneller.

Wat is de kick van debatteren?

De kick was tien jaar geleden dat de ander plat op de grond lag en om genade smeekte. D'rop en d'rover en dan nog drie keer in zijn achteruit. Het debat kon in mijn begintijd alleen maar in 10-0 eindigen. Nu vind ik het belangrijk dat ik het eloquent doe, dat het inhoud heeft, dat er historisch perspectief in zit en dat het een internationale context heeft. De andere partij moet weliswaar merken dat hij het onderspit gaat delven, maar hij moet wel overeind blijven.

Je ziet hem spartelen en daar geniet je van?

Natuurlijk, je wilt winnen. Maar die 10-0 mag nu ook prima een 7-3 of zelfs 6-4 zijn. Ik heb gemerkt dat je elkaar in de politiek uiteindelijk toch altijd weer tegenkomt. De verliezer van vandaag heb je morgen nodig om een meerderheid mee te halen. Nederland is nu eenmaal een coalitieland.

Herken je jouw persoonlijkheid in je wijze van debatteren?

Ja. Ik ben enthousiast, heb humor en zelfspot, en dat komt terug in mijn wijze van debatteren. Ik heb wel geleerd om met een tweede vertraging te spreken. Vroeger was denken en praten bij mij één machine. Ik heb geleerd dat een tweede vertraging tussen die twee helemaal niet zo erg is. Eén verkeerd woord kan de aandacht van een prachtige boodschap afleiden.

Wat is je drijfveer?

Ik vind de spreuk van het Humanistisch Verbond erg mooi: gelooft u ook meer in een leven voor de dood? In tegenstelling tot andere partijen, die allemaal ideologieën hebben, heeft D66 idealen. *Grijp de kansen die het leven biedt, zorg dat anderen ook die kansen krijgen en besef dat er leven is vóór de dood.* Er in het hier en nu iets van maken, ook richting je omgeving, en als je het helemaal idealistisch wilt uitdrukken: richting de samenleving. Daarom spreekt het oenbaar bestuur me ook meer aan dan het bedrijfsleven. Ik denk dat ik er prima in zou kunnen functioneren, maar de publieke zaak past meer bij mijn idealen.

Lopen het politieke en het persoonlijke in elkaar over?

Ja, naadloos. Ik doe werk dat zo past bij mijn levenshouding dat ik het verschil tussen werk en vrije tijd nauwelijks zie. Je mening mogen uiten en daarvoor betaald worden, is nauwelijks als werk te bestempelen.

“Het leukste aan Wilders is zijn ongegeneerdheid. Wat hij doet is zo ongegeneerd dat je je bijna afvraagt of het cabaret is”

Wat is het verschil tussen D66 nu en tien jaar geleden?

Niet als ikzelf is de partij door een belangrijke fase gegaan. Ik ben even oud als de partij en als je de veertig gepasseerd bent, word je bewuster. Je bekijkt zaken met meer ervaring en reflectie, je laat je minder snel gek maken. Dat geldt ook voor de partij. We zijn ons zowel bewuster van onze mogelijkheden als van onze kwetsbare kanten, maar hebben wél dezelfde spirit. Het is geen midlifecrisis, het is juist een tweede jeugd.

Gesteld dat een mensenleven te vergelijken is met het bestaan van een politieke partij, hoe zit het dan met al die piepjonge partijen?

Er is een babyboom van nieuwe initiatieven en je ziet ze allemaal worstelen. Verdonk dacht het wiel opnieuw uit te vinden door zich af te splitsen en de mensen te laten vertellen wat ze willen zodat zij kon leiden. Wilders doet het met zijn de-partij-dat-ben-ik-gedachte. De PVV is geen democratische partij, dat is een democratisch fenomeen.

Wat is het leukste aan Geert Wilders?

Zijn ongegeneerdheid. Wat hij doet is zo ongegeneerd dat je je bijna afvraagt of het cabaret is. Soms denk ik: wanneer begint hij zelf te lachen? Maar vooralsnog blijft hij bloedserieus in zijn rol.

Vat je politieke idealen eens samen in een Wilderiaanse oneliner?

D66ers zijn mensen die een komma nodig hebben om tot een punt te komen.

Hoe komt het dat D66 zo verwatert als jullie in de regering stappen?

Regeren is constant concessies doen. Hoe zichtbaarder en uitgesprokener je als partij bent, hoe vaker gezien zal worden dat jij

water bij de wijn doet. Het CDA kun je nooit op stevige standpunten betrappen, dat is de partij van *don't rock the boat* en houd alles zoveel mogelijk zoals het is. Ja, dan lijd je in een regering veel minder imagoschade.

Wil je straks minister-president worden?

Ik vind het erg belangrijk dat er na honderd jaar weer eens een sociaal-liberaal premier wordt in dit land. Maar ik zal dat niet zijn. Stel dat wij stijgen naar het aantal zetels dat wij nu virtueel toebedeeld krijgen, dan betekent dat een echt grote rol in de Kamer én een volledig nieuwe fractie; ik vind dat de politiek leider daar leiding aan moet geven. Bovendien hebben we fantastische mensen rondlopen in de partij die eventueel de post van premier, vicepremier of welke post in een regering dan ook kunnen bekleden.

D66 trapt weer in de oude valkuil.

Ik vind dat D66 er niet voor moet weglopen, uiteindelijk bereik je meer in de regering dan in de oppositie. Ik heb wél geleerd van eerdere ervaringen dat je niet naïef in een regering moet stappen. Je moet je een aantal zichtbare doelen stellen, die je ook waar kunt maken. Achteraf moet je je kunnen verantwoorden waarom je hebt meegedaan.

Maak eens een top vijf van partijen waarmee D66 zou willen regeren?

Er is maar één partij die ik buitensluit: een uur onderhandelen met PVV zou al kiezersbedrog zijn. Groen Links staat met al zijn idealen wat mij betreft te vaak aan de kant en neemt geen verantwoordelijkheid, de SP heeft vorige keer ook behoorlijk zijn beurt voorbij laten gaan. Afgelopen decennia heeft D66 met PvdA, VVD en ook het CDA gewerkt. Maar ik zet niet in op een bepaalde coalitie, omdat ik denk dat er wel eens heel verrassende coalities kunnen komen. D66 was de stichter van Paars, met VVD en PvdA, destijds was het heel vernieuwend door over links en rechts te combineren. Straks is het misschien ook weer hard nodig om het roer flink om te gooien.

Waar ging het mis met Paars? Iedereen was enthousiast tot Pim Fortuyn om de hoek kwam kijken en zei dat het een puinhoop was.

Dat is de kracht van beeldvorming. Heel veel zaken waren goed geregeld door Paars, de welvaart was hoog, maar men heeft verzuimd de vertaalslag zo te maken dat de mensen ook beseften dat dat door het han-

delen van de regering kwam. Daarnaast is de enorme onvrede onderschat in een samenleving die multicultureler werd. Dat explodeerde en houdt ons nu alweer bijna tien jaar in een onmogelijke houdgreep van polarisatie. Men neemt elkaar op het belachelijke af de maat op de vierkante millimeter – wat is identiteit? wat is geloofsruimte? –, zo on-Nederlands, maar ja, kennelijk moeten we door die fase heen.

Werden die zogenaamde puinhopen van Paars niet gigantisch opgeblazen door Fortuyn?

Dát is beeldvorming. Kijk, dit kabinet doet niks. Ik kan het echt aantonen, maar ik zeg het óók elke dag, want als je het maar vaak genoeg zegt – ‘ze doen niks’, ‘het staat stil’, ‘dit is het *mañana*-kabinet’ – dan blijft er altijd een deel van hangen. Het is aan het kabinet te laten zien dat ik geen gelijk heb.

of een filmster zie ik wel in de politiek belanden. Wat Fortuyn deed was toch ook veel show en theater.

Bestaan er politieke groupies?

Steeds meer. Politici komen meer en meer op één lijn te staan met Bekende Nederlanders.

Politici krijgen sexappeal?

We moeten er bijna voor gaan waken, ja.

Maak je er gebruik van?

Soms.

Vertel!

Het moet wel iets met mijn politieke functioneren te maken hebben. Ik ben destijds gevraagd voor een van de eerste uitzendingen van *Dancing with the Stars*, maar daar heb ik voor bedankt. Ik kon niets zeggen en bovendien ben je de hele avond rondjes aan het draaien en ik vind juist dat dat in de politiek minder zou moeten gebeuren.

Wat vind jij een groupie?

Mensen die met je op de foto willen, of die een handtekening willen. Eerst dacht ik: hè, die ga je toch niet aan een politicus vragen. Maar op Prinsjesdag staat iedereen klaar om handtekeningen te jagen.

Heb je nog andere passies behalve je werk?

Houthakken, heerlijk, je nu eens zonder woorden te uiten. In de omgeving van mijn woonplaats Wageningen ga ik er met een groep mannen op uit om hout te hakken. Ik vind het lekker om in de natuur bezig te zijn, niet dat het gras perfect gemaaid moet zijn of dat heggetje goed geknipt, ik heb liever het ruwe werk.

Een intellectueel moet ook lichamelijke arbeid verrichten?

Ik heb mezelf jaren voorgehouden dat ik er geen tijd voor had, dat is natuurlijk geleuter. Sinds een paar maanden ga ik ook weer naar de sportschool en ik merk dat je gewoon makkelijker de dag doorkomt. Je bent energiever in het debat, de pakken zijn weer een maat kleiner, je bent je bewuster van je houding.

Wat maakt een vrouw in jouw ogen sexy?

Suggestie en suspense. De illusie is veel uitdagender dan als je het, pats-boem,

opgediend krijgt. Dat maakt dat ik meer door ogen aangetrokken word, door houding. Een vrouw kan nog zo’n mooi lichaam hebben, maar als ze plomp loopt, dan vind ik dat een enorme afknapper.

Geef eens een voorbeeld van een mooie vrouw?

Chazia Mourali. Ik heb eens in haar programma *De Zwakste Schakel* gezeten. Dat is ook een hoop theater natuurlijk, zo’n strenge uitgesproken vrouw, nou, dat vind ik spannend.

De heer Pechtold is niet vies van een beetje SM?

(Verontwaardigd) Nou zeg! Maar ik houd van een stoere krachtige vrouw, niet dat weke, dat roze...

Wie is de grootste politicus aller tijden?

Ik heb erg veel waardering voor de terugkomst van Bill Clinton. Je dacht dat ze hem eronder hadden en toch kwam hij weer terug. *The comeback kid*. Dat was van een ongekende veerkracht in een maatschappij waar dat niet eenvoudig was. In Nederland heb ik waardering voor Jan Marijnissen, tot op de dag van vandaag kijk ik met veel plezier naar hem. Zijn uitstraling van rust – ik zeg speciaal ‘uitstraling van rust’, want je bent het natuurlijk niet altijd – het gezag dat om hem heen hangt, de authentieke betrokkenheid met waar hij mee bezig is... Zijn politiek en mijn politiek staan een eind van elkaar af, maar ik heb groot respect voor hem.

Wat zie je als je grootste succes?

Dat moet nog komen. Ik werk eraan om D66 terug te brengen op een cruciale positie in het politieke landschap. D66 is twee keer eerder in zijn geschiedenis teruggezet, maar kennelijk is er toch altijd bestaansrecht gebleven, anders zou de veerkracht niet zo groot zijn.

Wat is dat bestaansrecht, volgens jou?

D66 is geen verzameling standpunten, het is een levenshouding die is gericht op de kracht en de verantwoordelijkheid van het individu. Het is een voordeel als je, zoals wij, niet vastzit in ideologieën waarvoor je naar de boekenkast moet lopen om te controleren wat je ook alweer vindt. Dat voordeel tekent zich in dit tijdvak meer dan uit.

“D’rop en d’rover en dan nog drie keer in zijn achteruit. Het debat kon in mijn begintijd alleen maar in 10-0 eindigen”

Is D66 de partij van de toekomst?

Ja. Er is sprake van een herordening die zich heel snel voltrekt binnen het politieke spectrum. We hebben lang de begrippen links en rechts gehad. Links was progressief en rechts conservatief. Nu is zich dat helemaal aan het heroriënteren, je ziet dat hetmeest duidelijk bij SP en PVV, partijen die we vroeger hadden bestempeld als uiterst links en extreem rechts, maar als je nu naar hun agenda kijkt, kun je die voor tachtig procent over elkaar heen leggen. Dan heb je twee partijen die institutioneel conservatief zijn, CDA en PvdA, ze zijn zo verbonden aan allerlei maatschappelijk organisaties, gebruiken en het verleden dat ook die weinig bewegen. Dan heb je partijen die niet zo zeer vastzitten in het verleden en daardoor meer toekomstgericht zijn, daar is D66 de belangrijkste vertegenwoordiger van. Wij trekken mensen die nieuwsgierig zijn naar de toekomst. Dat betekent niet dat je er klakkeloos tegenover staat, maar nemen we bijvoorbeeld Europa, dan beseffen we wel dat we het met die zestien miljoen achter de dijken in de 21e eeuw niet gaan redden. We zijn niet bang voor veranderingen en durven wezenlijke vragen te stellen.

Jij kijkt niet raar op als SP en Geert Wilders een regering gaan vormen, gesteld dat ze genoeg stemmen krijgen?

Als je kijkt naar hun agenda is dat een voor de hand liggende combinatie. Het zijn twee cultureel conservatieve partijen, *Europa hoeft niet echt, houd wat we hebben, buitenlanders mwoah*; beide hebben ze een zeer overzichtelijke kiezersboodschap.

Hoe zit het met de VVD?

Ze zijn in de problemen geraakt omdat ze geen keuzes hebben gemaakt. Rutte moet bedenken wat hij wil: blijven bumperkleven bij Geert Wilders of zich echt als liberaal

afficheren. Als hij allebei doet, denk ik dat de kiezer afhaakt. Dat gezegd zijnde, heb ik me voorgenomen om eens wat minder te letten op waar anderen mee bezig zijn. Eén van de adagia van D66 is geloof in de eigen kracht van mensen. Dat betekent ook geloof in de eigen kracht van de partij en dan moet je dus niet de hele tijd kijken hoe het bij de bureaus is geregeld.

Wat zijn je toekomstplannen?

Ik roep tegen de achterban: ik ben niet bezig met de komende verkiezingen, ik ben bezig met de verkiezingen daarna. Het gaat om de grote lijn. Daarnaast denk ik dat de partij nu zo op de rit staat dat het succes niet meer van mijn persoon afhankelijk is, dat schept mogelijkheden. Rond mijn veertigste heb ik bewust teruggekeken. Waar ben ik geweest, wat heb ik gedaan, waar ga ik naartoe? Op dit moment ben ik bezig met de vraag: moet je voor jezelf een doel hebben, iets wat je per se wilt bereiken? Dat kan een bedrijf opbouwen zijn, een wereldreis maken, een boek schrijven. Ik ben vaak verantwoordelijk voor processen, je stapt een trein op en af en die trein gaat weer door.

Is dat de reden dat leiders van oudsher de aanvechting hebben om grote gebouwen neer te zetten?

Dat kán het effect zijn, maar voor mij geldt dat niet. Ik denk eerder aan de zaken die ik noemde, al ben ik er nog niet uit wat het precies zou moeten zijn. Ik ben nu drie-enveertig en ik weet niet wat ik na mijn vijftigste ga doen. Dat is overigens ook een streefdatum; zou ik het lef hebben om op mijn vijftigste iets heel anders te gaan doen? Maar laat mijn tegenstanders nu niet denken dat ze straks van me af zijn, want dan zou ik ze wel eens erg kunnen teleurstellen.

Wat is voor jou de kern van een geslaagd leven?

Dat je op je sterfbed, mocht je dat voorrecht hebben, denkt: ik zou er nog graag een paar jaar aan toevoegen, maar de kansen die er waren heb ik gepakt. Dat sluit aan bij wat ik eerder zei: geloof in een leven vóór de dood. Daarbij komt dat het leven ook zo spannend is omdat je niet weet wanneer het stopt, alles uitstellen tot morgen is alleen om die reden al gevaarlijk. Ga je met die gedachte richting de uitgang en heb je altijd je kansen gepakt, dan is je leven geslaagd. Dat je daar fouten bij maakt, omdat je bijvoorbeeld te voorbarig bent, ja, dat hoort er nu eenmaal bij.